

РОБЪРТ ШЕКЛИ

МИРИСЪТ НА МИСЪЛТА

Превод от английски: Албена Арнаудова, 1987

chitanka.info

За Лерой Клийви истинската беда започна, когато прекарваше своя пощенски кораб 243 през неколонизираното съзвездие Сиъргон. Дотогава се беше занимавал с обичайните за един междузвезден пощальон неприятности — стар кораб, издраскани тръби на инсталациите, грешни астрокоординати. Но сега, докато четеше указанията за посоката, той усети, че в кораба става необичайно топло.

Въздъхна печално, включи охлаждащото устройство и се свърза с пощенския отговорник в Базата. Беше почти на границата на радиоконтакта и гласът на началника му прозвуча много глухо.

— Някакви трудности ли имаш, Клийви? — попита пощенският отговорник със заплашителния тон на човек, който съставя разписанията и вярва в тях.

— О, не зная — отговори бодро Клийви. — Като изключим тръбите, астрокоординатите и кабелите, всичко е наред освен изолацията и охладителя.

— Направо е срамът — каза пощенският отговорник с внезапно съчувствие. — Зная какво ти е.

Клийви включи охлаждащото устройство на максимум, изтри потта над очите си и реши — онзи там само си мисли, че знае как се чувства той тук.

— Колко пъти искам нови кораби от правителството! — пощенският отговорник се засмя унило. — Те изглежда си мислят, че мога да прекарам пощата с всяка стара развалина.

Но в този момент Клийви не се интересуваше от тревогите на пощенския отговорник. Дори и с охладителя на пълна мощност корабът явно прегряваше.

— Стой така за момент — каза той. Отиде в задната част на кораба, откъдето изглежда идваше топлината, и видя, че три от резервоарите му бяха пълни не с гориво, а с бълбукаща, нажежена до бяло шлака, в четвъртия резервоар бързо се извършваше същата промяна.

Клийви постоя за миг втренчен, после се обърна и изтича до радиото.

— Няма гориво — каза той. — Струва ми се че е някаква каталитична реакция. Казах ти, че ни трябва нови резервоари. Кацам на първата кислородна планета, която намеря.

Той извади „Наръчник за тревожни ситуации“ и прегледа съзвездието Сиъргон. В него нямаше установени колонии, но кислородните планети бяха отбелязани за бъдещи изследвания. Какво имаше на тях освен кислород — никой не знаеше. Клийви щеше да разбере, само ако корабът му успееше да остане цял дотам.

— Ще опитам З-М-22 — извика той през нарастващия шум.

— Грижи се за пощата — отвърна пощенският отговорник. — Пращам веднага кораб.

Клийви му промърмори какво би могъл да направи с пощата, с всичките й десетина килограма, но пощенският отговорник беше вече изключил.

Клийви се приземи добре на З-М-22, изключително добре, като се имаше предвид, че апаратите му бяха прекалено горещи, за да може да ги докосне, инсталациите — изкривени от топлината, а сакът с пощата на гърба ограничаваше движенията му. Пощенски кораб 243 кацаше плавно като лебед. На около осем метра над повърхността на планетата обаче не издържа и падна като камък,

Клийви остана в съзнание, макар да му се струваше, че всеки кокал по тялото му е счупен. Стените на кораба започнаха да стават тъмночервени, когато той с препъване се измъкна през аварийния отвор, все още с пощенския сак, здраво прикрепен на гърба му, Залитайки и със затворени очи, той измина стотина метра. Корабът експлодира и вълната го повали по лице. После стана, направи още две крачки и изгуби съзнание.

Когато се съвзе, лежеше на малко заоблено хълмче, с лице, заровено във високата трева. Беше в блажено състояние на пълен шок. Огледа се и видя някакво малко животинче, което минаваше близо край него. На големина беше колкото катеричка, но козината му имаше зелен цвят. Когато се приближи, Клийви видя, че то нямаше очи и уши.

Това не го изненада. Напротив, изглеждаше съвсем уместно. Защо по дяволите една катеричка трябва да има очи и уши? Колко по-добре е за катеричките да не виждат цялата болка и страдание по света, да не чуват страдалческите викове...

Към него приближи друго животно, което по форма и големина наподобяваше вълк, но също зелен. Паралелна еволюция? Но после реши, че това няма особено значение. И това животно нямаше очи и уши, но разполагаше с великолепен комплект зъби.

Клийви го наблюдаваше със слаб интерес. Как може един чист интелект да се тревожи за разни вълци и катерички, със или без очи? Той забеляза, че катеричката е замръзнала на няколко метра от вълка. Той приближи бавно. На около един метър явно загуби дирята и се завъртя, а когато отново тръгна, не вървеше във върната посока.

Слепите дебнат слепите, каза си Клийви, и това му се стори дълбока и вечна истина. И докато наблюдаваше, видя, че катеричката потрепери; вълкът се завъртя, хвърли се върху нея и я погълна на три глътки.

„Какви големи зъби имат вълците“ — помисли Клийви. Веднага безокият вълк се извърна с лице към него. „Сега ще ме изяде“ — каза си Клийви. Беше му забавно, когато осъзна, че ще бъде първото човешко същество, изядено на тази планета, Вълкът вече ръмжеше в лицето му и тогава той припадна...

Когато се съвзе, беше привечер. По земята лежаха дълги сенки и слънцето беше слязло съвсем ниско. Клийви седна и предпазливо протегна ръце и крака — нямаше нищо счупено. Той се повдигна на коляно изтощен, но напълно в съзнание. Какво се беше случило? Помнеше злополуката, като че ли е била преди хиляда години. Корабът изгоря, той припадна, а след това срещна един вълк и една катеричка.

Изправи се трмаво на краката си и се огледа. Стори му се, че това последното сигурно му се е присънило. Ако наистина е имало вълк, той щеше да го изяде. Но когато хвърли поглед надолу към краката си, видя зелената опашка на катеричката, а по-встрани — главата ѝ.

Отчаяно се опита да помисли — значи наистина е имало вълк, и то гладен. Ако искаше да оживее до пристигането на спасителния кораб, трябваше да разбере какво беше станало и защо. И двете животни нямаха очи и уши. Как се откриваха взаимно? По миризмата? Ако е така, защо вълкът намери така трудно катеричката?

Зад него се чу ниско ръмжене и той се обърна. На около 16 метра стоеше нещо, което приличаше на пантера. Жълтокафява пантера без очи и уши. „Ама че проклета менажерия!“ — помисли си Клийви и се приведе към земята във високата трева. Тази планета беше бърза с изненадите. Трябваше му малко време да помисли. Как действат всички тези животни? Имат ли вместо зрението друго сетиво за ориентация?

Пантерата започна да се отдалечава. Клийви пое въздух спокойно. Може би ако останеше така скрит, пантерата...

В момента, в който думата „пантера“ прекоси мислите му, звярът се обърна към него.

„Какво направих?“, запита се Клийви, като се зарови по-дълбоко в тревата. „Не може да ме подуши, види или чуе. Просто реших да остана встрани от пътя й.“

С вдигната глава, пантерата закрочи към него.

Точно така. Без очи или уши, тя можеше да го открие само по един начин — телепатично! И за да провери тази своя теория, той отчетливо помисли думата „пантера“, като я свързваше с животното, което се приближаваше към него. То яростно изрева и започна да скъсява разстоянието между тях. Само за секунди Клийви разбра много неща. Вълкът беше дебнал катеричката чрез телепатия. Тя беше застинала, може би дори беше спряла да мисли. Така вълкът беше изгубил миризмата — докато катеричката не беше повече в състояние да спира мисленето си. Но тогава защо вълкът не го беше нападнал, докато е лежал в безсъзнание? Може би е спрял да мисли? Но в момента проблемът му беше друг — пантерата!

Животното отново изрева. Сега беше на около десет метра от него и бързо се приближаваше. Клийви си каза, че единственото, което трябва да направи, е да не мисли за... не, да мисли за нещо друго. По този начин миризмата може би щеше да се изгуби. Той започна да мисли за всички момичета, които някога беше познавал — старателно, до най-малките детайли.

Пантерата спря и учудено потупа земята с лапа. Клийви продължи да мисли — за момичета, за кораби, за планети за момичета, за всичко, освен за пантери...

Животното напредна още метър два.

„По дяволите, как става това да не мислиш за нещо? Мислиш яростно за камъни, скали, хора, места, предмети, но съзнанието ти винаги се връща към — но трябва да го пренебрегнеш и да се концентрираш върху баба си — светицата, баща си — пияницата, белезите на дясната ти ръка (Пребррой ги. Осем. Пак ги пребррой — пак осем.). След това се оглеждаш внимателно и виждаш — но не я идентифицираш — но така или иначе тя се приближава.“ Клийви

откри, че да се опитваш да не мислиш за нещо е като да искаш да спреш лавина с голи ръце.

Оставаха му около пет метра за които да се научи как да не мисли за... Е, може да помисли и за игри на карти, увеселения, кучета котки, коне, мишки, овце, вълци (внимателно!), също за контузии, бойни кораби, пещери, леговища, бърлоги, зверчета (не!), безделници, зяплювци, наемници, властници, за храна, огън, лисица, кожа, прасета, п-п-п...

Пантерата беше вече на два метра и се свиваше за скока. Клийви не можеше повече да съдържа мисълта си и изведнъж в изблик на вдъхновение помисли: женска пантера!

Пантерата, все още свита, се поколеба. Клийви се концентрира върху идеята за женската пантера. Това беше той — и защо ли този мъжкар ме плаши така? Мислеше си за леговището в някоя топла пещера, за удоволствието да ловиш катерички...

Мъжкарят се приближи бавно и се потърка в Клийви. Човекът започна да мисли напрегнато. Колко хубаво е времето и какъв симпатяга е този тук — толкова голям, толкова силен, с такива зъби...

Животното започна да мърка. Клийви легна и си представи, че отпуска въображаемата си опашка, че се готви да поспи. Пантерата стоеше нерешително отстрани. Явно усещаше, че нещо не е наред. Изръмжа дълбоко, после се обърна и си отиде.

Слънцето беше залязло и цялата повърхност беше тъмносиня. Клийви осъзна, че трепери неконтролирано и че е готов да се разсмее истерично. Ако пантерата беше останала само още малко... Той се овладя с усилие. Трябваше сериозно да помисли.

Може би всяко животно имаше характерна миризма на мисълта. Катеричката миришеше по един начин, вълкът по друг, а човек — съвсем различно. Най-важният въпрос беше дали можеха да го подушват, само когато мислеше за точно определено животно? Или мислите му, като миризмата, можеха да бъдат открити, дори когато не бяха насочени към нещо специално?

Явно пантерата го подушваше, само когато той мислеше конкретно за нея. Но това можеше да се дължи на непознатата миризма на мисъл — може би тя беше объркала животното — този път. Ще трябва да изчака и да види.

Клийви легна и се загледа в небето. Беше прекалено уморен, за да се движи, и натъртеното тяло го болеше. Какво ли щеше да се случи през нощта?

Дали зверовете продължаваха да ловуват? Или настъпваше някакво примирие? Въобще не го интересуваше. По дяволите всички катерици, пантери, тигри, лъвове и... Той заспа.

На другата сутрин за свое учудване установи, че е все още жив. Дотук добре. Може пък да се окаже добър ден. Той бодро закрачи към кораба.

От пощенски кораб 243 беше останала само купчина безформен метал, разстлан върху обгорената земя. Клийви си намери метална пръчка, изпробва на ръка колко тежи и я пъкна в колана си отзад, под сакчето с пощата. Не беше кой знае какво оръжие, но поне му вдъхваше някаква сигурност.

Корабът вече не ставаше за нищо. Той тръгна и започна да търси храна.

Наоколо имаше няколко храста с плодове. Опита от единия — бяха стипчиви на вкус, но не неприятни. Така Клийви се почерпи с плодове и ги поля с вода от едно поточе наблизко. До този момент не беше видял никакво животно. Но, разбира се, те можеха да се приближават към него — сега, когато помисли за тях. Той отблъсна мисълта и започна да търси някакво скривалище. Шансът му беше в това да стои незабележим някъде, докато не пристигне спасителният кораб. Поскита по меко заоблените хълмчета, като търсеше скала, дърво или пещера. Но дружелюбният пейзаж не предлагаше нищо по-голямо от храсталаци, високи метър-два.

Следобед беше вече уморен и раздражен, поглеждаше нетърпеливо небето. Защо го нямаше кораба? Изчисли, че един бърз спасителен кораб би трябвало да стигне до него за не повече от два дена.

Нещо помръдна в небето. Той погледна нагоре с разтуптяно сърце. Там имаше нещо!

Беше птица. Закръжи над него, като балансираше леко на огромните си крила, спусна се, после отлетя. Удивително приличаше на лешояд.

Продължи да върви. В следващия момент се озова срещу четири слепи вълци. Това поне отговаряше на един от въпросите — *можеха да*

го проследят по характерната миризма на мислите му. Явно дивите зверове на тази планета бяха решили, че не е прекалено чуждоземен, за да бъде изяден.

Вълците внимателно напредваха към него. Клийви опита номера от предишния ден. Извади металната пръчка от колана си и си представи, че е вълчица, която търси вълчетата си. Е, джентълмени, няма ли някой от вас да ми помогне да ги намеря? Бяха тук само преди няколко минути. Едното е зелено, второто е на петна, а третото...

Тоже би вълците нямаха малки с петниста кожа. Единият от тях скочи към Клийви. Клийви го удари още във въздуха с пръчката си и вълкът се отдръпна. Рамо до рамо четирите животни идваха към него. Човекът се опита да си представи в отчаянието си, че не съществува. Безполезно, те продължаваха да се приближават.

Клийви се сети за пантерата. Той беше пантера, доста голяма, и си търсеше някой вълк за ядене. Това ги спря. Размахаха тревожно опашки, но не отстъпиха от територията си. Клийви изръмжа, потупа с лапа и се помръдна напред. Вълците се отдръпнаха, но един от тях започна да го заобикаля откъм гърба. Човекът се придвижи встрани, като се опитваше да не позволи да го обкръжат. Може би не беше добър в ролята на пантера. Спряха да се отдръпват. Единият беше вече зад него, а другите — отпред, решително застанали с езици, провиснали от отворените им мокри челюсти. Клийви изръмжа бясно и размаха пръчката си. Един от вълците потрепна и отстъпи назад, но този зад него скочи, вкопчи се в пощенския сак и го повали на земята. Докато се скупчваха върху него, внезапно вдъхновение осени Клийви. Той си представи, че е змия — много бърза, смъртоносна, с отровни зъби, които за секунда можеха да отнемат живота на всеки вълк.

Животните мигновено отскочиха. Клийви изсъска и започна да извива гъвкавото си тяло. Вълците ядосано ръмжаха, но не проявяваха желание да нападнат. И тогава Клийви направи грешка. Знаеше, че трябва да стои неподвижен, застинал. Но тялото му имаше други идеи. Той неконтролирано се обърна и затича.

Вълците се спуснаха със скокове след него и като погледна нагоре, Клийви можеше да види как лешоядите вече се събираха за остатъците. Той овладя себе си и се опита отново да бъде змия, но вълците продължаваха да се приближават. Лешоядите изведнъж му подсказаха идея, Като космонавт той знаеше как изглежда Земята

отгоре. Клийви реши да стане птица. Представи си, че се издига нависоко, балансира лесно на въздушното течение и гледа надолу към зелената въртяща се Земя.

Вълците бяха объркани. Въртяха се в кръг и подскачаха във въздуха. Клийви продължи да мисли как се извисява все по-високо, като постепенно им обръщаше гръб и се отдалечаваше. Накрая изчезна от погледа на вълците. Беше вечер, а той падаше от изтощение. Беше оживял и този ден. Но явно номерата му минаваха само веднъж. Какво щеше да прави утре, ако спасителният кораб не дойдеше?

Дълго след като се стъмни той лежа буден и гледаше небето. Но единственото, което виждаше, бяха звезди. И единственото, което чуваше, беше случайно ръмжене на вълк или рев на пантера, сънуваща закуската си. Утрото дойде прекалено бързо. Клийви се събуди все още уморен, неосвежен. Полежа по гръб, като чакаше нещо да се случи. Къде беше спасителният кораб? Бяха имали достатъчно време. Защо ги нямаше? Ако почакат още малко, пантерата...

Не трябваше да го помисля. В отговор чу рев някъде отдясно. Изправи се и започна да се отдалечава от звука. Реши, че все пак е по-добре да срещне вълците. И това не трябваше да помисля, защото сега към рева на пантерата се присъедини и воят на група вълци.

Клийви ги видя изведнъж. Жълтозелена пантера, която пристъпи предпазливо иззад един храст пред него. От другата страна можеха да се различат силуетите на няколко вълка. За момент си помисли, че могат да се сбият помежду си. Ако вълците нападнеха пантерата, той щеше да избяга... Но те се интересуваха само от него. Човекът осъзна, че нямаше защо да се нападат взаимно, след като той беше там, излъчващ страх и безпомощност.

Пантерата пристъпи към него. Вълците изчакаха, явно щяха да се задоволят с остатъците. Клийви пробва изпитания номер с птицата, но след миг колебание пантерата продължи да напредва. Той отстъпи назад към вълците. Така му се искаше да има върху какво да се покатери, скала или поне прилично дърво... Но имаше само храсти. С изобретателността на отчаянието Клийви се превърна в мислите си в метър и половина висок храст. Не знаеше как всъщност се чувства един храст, но се постара, колкото можеше.

Ето сега цъфтеше. Един от корените му беше малко поизровен след последната буря. Все пак беше много хубавичък храст. През края

на клонака си той видя, че вълците спряха да се движат. Пантерата го обикаляше, наклонила глава на една страна.

„Ама наистина — помисли той, — кой би поискал да захапе храст? Може би сте си помислили, че съм нещо друго, но всъщност аз съм само едно храстче. Не бихте искали устата ви да се напълни с листа, нали? А може и зъб да си счупите в някой от клоните ми. Кой е чувал някога пантера да яде храсти? А аз съм храст. Питайте майка ми. Тя също беше храст. Ние всички сме храсти още от древни времена насам.“

Пантерата не даваше признаци, че ще нападне. Но също и че ще си отиде. Клийви се чудеше дали ще успее да продължи. За какво още да мисли? „За красотата на пролетта? Или за някое гнездо в короната му.“ Малка птичка кацна на неговото рамо. „Но не е ли чудесно — каза си Клийви — Тя също мисли, че съм храст. Сега ще си направи гнездо в клоните ми. Това е толкова мило? Всички други храсти ще ми завиждат.“

Птицата почука с човка върху врата на Клийви.

„По-леко — помисли той. — Нима искаш да унищожиш дървото, което те храни...“

Птицата опита пак. След това закрепил здраво ципестите си крака и започна ритмично да чука по врата му със скоростта на пневматичен чук.

„Проклет кълвач“ — каза си Клийви, опитвайки се да остане в ролята на храст. Забеляза, че изведкъж пантерата се успокои. Но след като птицата убоде за петнадесети път врата му той не издържа. Хвана я и я захвърли към пантерата.

Пантерата посегна да я сграбчи, но закъсня. Птицата сърдито похвърча над главата на Клийви, след това се оттегли към някой покротък храст. Веднага човекът се опита да се превърне отново в храст, но тази сценка беше изиграна. Пантерата пристъпи към него. Той се опита да избяга, спъна се в един вълк и падна. Когато звярът ревеше в ухото му, той знаеше, че вече е труп.

Пантерата се поколеба.

Клийви превърна себе си в труп — до върха на пръстите. Мъртъв още от дни, седмици. Кръвта му изтече много отдавна. Плътта му вонеше. Всичко, което беше останало от него, гниеше. Нито едно нормално животно нямаше да го докосне, колкото и гладно да беше.

Пантерата изглежда се съгласи с него и се обърна. Вълците виеха гладно, но също се оттеглиха.

Клийви продължи още малко. Концентрира се върху това колко ужасно несмилаем беше, просто невъзможно да се преглътне. И мислите му наистина бяха предизвикани от убеденост. Той съвсем честно не вярваше, че би могъл да стане добро блюдо за когото и да е.

Пантерата продължаваше да се отдалечава, последвана от вълците. Беше спасен! Можеше да си остане тук чак до края на живота си, ако беше необходимо...

И тогава му замириса наистина на гниеща плът. Огледа се и видя, че зад него беше кацнала огромна птица. На Земята щеше да се нарича лешояд.

В този момент Клийви беше в състояние да изкрещи. Нима нищо няма да му помогне? Лешоядът се приближи и човекът скочи на краката си и го ритна настрана. Ако ще бъде изяден, поне нямаше да е от лешояд.

Пантерата като светкавица се върна и в празното ѝ, косматото лице имаше гняв. Клийви вдигна металния лост и пак съжали, че няма дърво, където да се качи, пушка да стреля или поне фенерче, което да размаха...

Фенерче!

Изведнъж разбра, че е намерил отговор. Помисли си как лумва в лицето на пантерата и тя се отдръпна назад с писък. Клийви бързо започна да обгаря всичко около себе си, поглъщаше сухата трева, подпалваше храстите.

Пантерата и вълците се отдалечиха.

Сега той беше на ход! Трябваше още преди това да си спомни, че всички животни имат дълбок, вроден ужас от огъня. Боже мой, щеше да направи най-големия пожар, който някога е спохождал това място!

Подухна лек бриз и го разстла по гладката земя. Катеричките излязоха изпод храсталаците и се разбягаха от него. Птиците излитаха на групи, а пантерите, вълците и други животни — всички бягаха едно до друго. Мисълта за храна беше изметена от съзнанието им, искаха само да избягат по-далеч от огъня — от него!

Клийви смъртно осъзна, че вече сам е станал абсолютен телепат. Със затворени очи той виждаше около себе си и чувствуваше какво става. Той напредваше като бушуващ огън, помитайки всичко пред

себе си. И *можеше* да усети страха в душите им, докато бягаха все по-надалече.

Получаваше се. Нима човекът не е бил винаги господаря заради своята приспособимост, заради превъзхождащата си интелигентност. И тук стана същото. Той гордо прескочи едно малко поточе на около три мили от него, погълна групичка храсталаци, бушуваше, гореше.

Тогава почувства първата водна капка. Продължи да гори, но капките станаха пет, петнадасет, петстотин. Той се намокри, а и „горивото“ му — тревата и храстите — скоро подгизнаха от вода

Беше измамен.

„Не е честно!“ — помисли си Клийви. Според правилата трябваше той да спечели. Беше се противопоставил на тази планета с нейните собствени средства и я беше победил — само за да може една природна стихия да развали всичко.

Животните предпазливо започнаха да се връщат.

Дъждът се лееше. И последният пламък на Клийви угасна. Той въздъхна и припадна.

— ...страшно добра работа. Държал си здраво пощата, а това е белегът на истинския пощальон. Вероятно ще успеем да уредим медал.

Клийви отвори очите си. Пощенският отговорник стоеше над него, сияещ от гордост. Лежеше на легло, а над себе си видя заоблени метални стени. Беше на спасителния кораб.

— Какво стана? — изхриптя той.

— Извадихме те тъкмо навреме — отвърна пощенският отговорник. — По-добре да не се движиш. Почти щяхме да закъснеем.

Клийви почувствува тласъка на кораба и разбра, че напускат З-М-22. С препъване стигна до прозореца и погледна зелената земя под себе си.

— Беше съвсем наблизко — каза отговорникът, като застана зад Клийви. — Включихме пръскателната система на кораба тъкмо навреме. Ти стоеше в центъра на най-ужасния пожар, който някога съм виждал.

После погледна надолу към недокоснатата зелена земя и изглежда се усъмни в нещо. Погледна пак и изражението му напомни на Клийви пантерата, която беше успял да измами.

— Я кажи, как стана, че ти не изгоря?

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой 10/1987 г.

Забележка: Преводът съвпада напълно (включително и някои грешки от набор) с този на Виолета Чушкова в сборника „Недокоснат от човешки ръце“ („Библиотека «Галактика»“ №49), като е променено единствено името на планетата — З-М-22 вместо З-Т-22.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.